

עין משפט
נר מצוה

ב א ב ג
מיי פ"ד מהל' אכל הל' ד סמג עשין מדברי סופרים ב טוש"ע י"ד סי' שלה סעיף ב:
מא ד מיי פ"כ מהל' אשות הל' ד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמש ירח כוזבול:
(ב) שם רב חלנו חלס נפק רב כהנא אכריו רב חלנו:
(ג) רש"י ד"ה מאי איריא וכו' והרי מבקר אסור בנכסי חולה אלא כ"ל והד"ס ותיבת אין נמחק:
(ד) ד"ה בעשוריימא וכו' ומוקיף צינמר לבן והכי נמי גבי חולה מבקר הרלשון:
(ה) ד"ה וחזרות וכו' אחריתי היא דהיכא:

פירוש הרא"ש

מתני' קשיתיה. אלאי מני עומד אכל לא יושב דמחוייבי חיותיה ניטב וטעמא דעולא דקאמר משום דלאפשר בעמיה לית ליה לשמאל: רבו לביקור חולים מן התורה. סי' רמז מפורש דהא דדרשין ליה [בי"ק ק. צ"מ ל:] מילת צה אינו מפורש: עירך מאתמול. היינו קודם שנברא העולם: תפתה. היינו גיהנם שכל ממחפתה צילו טפל סס: תשב אנוש עד דבא. ובקרא דקמינא כמינא טעמי הויס יולדו ותחולל ארץ ותבל: בת הניזונות מן האדמה. תנאיא כמיהה שכן כתב לה נמן וקמן דיהיון ליה מיעא כו': נוטלת עישור נכסים. לפיככת נטאליה: ובבב גילו. שטלג במול:

מוסף רש"י

ה' קנני ראשית דרכו. קודם לשאלר דברים. והא דלמתינ לעיל הכתב ענבר שבת, ככתבן של חלות, וכו היתה כמזהב ממחילה בלש שטורה עד גני לניה (פסחים דו). בטרם הרים יולדו. כחלת מדת מנסוה (שם). תשב אנוש עד דבא. עד ידכא לבבו לפניך (שם). גן בעדן מקדש. מוקדס לעולם (שם). מאתמול. קודם לעולם (שם). תפתה. שכל הממפתה צילו טפל סס (שם ע"פ ערובין יט.). מרום מראשון. מרוס הוא בערכות, מראשון מקודס העולם, וכן מקוס מקדשת נברא מראשון (שם). אי איברי ליה פומא. אס כריאה פה לארץ מששת ימי בראשית (במדבר טו ז). שמש ירח עמד וזבולה. לעיל מניה כמינא וכתבנ ארץ, בשעת בקיעת הארץ שנלגשו בקרקע, שמש ירח עלו לאותו רקיע ששמו זבול ואמרו להקב"ה אס אי אתה עושה דין לנן עמרם מקרת ועדמו (סנהדרין קי.). בכבודי לא מוחיתם. שהיו בכל יום מלכי מורח ומערב בשעה שמתיחן כמתינן בראשם שמשתחיים לחמה (שם). ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחנינות ומאירים. שכן גזר עליהם המקום, ל"א מאחר שראו שהקפיד הקב"ה על שלא מיהא לכבודו, עד דמחו להו לא נפקי, שמשו לכבוד המקום על גני אדם שמשתחיים לשמש וירח (שם). שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. משל למה הדבר דומה למלך שאמר לעבדיו טלו בשמכרס כן וכן והכנסו לפדנס ותרשו צו ותקנו כל צרכי ובפדנס היו צו חילטת טובים ורעים ואילו היה אומר להם אינן פלוני טוב הוא ואינן פלוני רע הוא ותקנו כזה יותר מזה, היו הולכים כולן אלל הטוב כדי להרבות שכן ומנאלו נשמיירו חילטת רעים שלא יתקוט, לכן אמר בנחם, כך עשה הקב"ה שלא גילה שכן המלכות, שלא יראה אדם מזה ששכמה מרובה ממנבניה ויחזור אחריה (אבות פ"ב ר"א).

ל"ט:

ר"ן

על המצבר נכנס לבקרו אפי' יושב דשיצה נמי חיותיה דחולה הוא ולא אדריה דבהכי ניחא ליה אכל חלה צנו לא יכנס לצימו כלל אלא שואלו בשוק. ומיהו דוקא היכא דלאדריה חולה למצבר דלומדן דעמא הוא דמן חיותיה לא אדריה אכל היכא שהמצבר אסר על עצמו

נכסיו של חולה לא יכנס לצימו כלל

דבכי האי גוונא ליכא אומדנא.
הדין הוא דינא דנכסי חולה אסורין על המצבר. והיכא דנכסי מצבר אסורין על החולה נכנס לבקריו עומד משום דמחויב לעשות בננס ומלוה דיליה קעביד ואידך ממילא קא מתמי אכל לא יושב ואפילו במקומות שמחמירין על עצמן שלא ליטול שטר אפי' על הישיבה משום גזירה שמה ישהא דישיצה. וכי אמרינן בנכסי מצבר אסורין על החולה דנכנס לבקריו עומד משום דמלוה דנפשיה קעביד ואידך ממילא מתהני הני מילי ככי האי גוונא דהנאה ממילא היא אכל היכא דהייצ ליה מידי כיון שהוא מהנהיג ממש מיד ליד ולא גרמא היא אסור והיינו דתנן לקמן בפרקין (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אלל חונוי הרגיל אללו ויאמר לו וכו' וכן היו מהלכים בדרכן ואין לו מה יאכל נותן על גבי הסלע דוקא ככה"ג שרי אכל מידו לידו לא ואף על גז דמלוה קעביד וטעמא דמילתא כדלמרינן דדוקא הנאה דממילא שריא במקום מלוה אכל הנאה דצדיים לא: וצני אדם מצקרין אוסן. והיינו דכמינא ופקודת כל אדם יפקד עליהם: שצעה דברים נכראו קודם שנברא העולם. כלומר שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם שא"ל לעולם בלא הס וכלאמריט' שמחשבתן של ישראל קדמה לכל ועל כרחיך לא נברא העולם בלא גיהנם לאורך הרשעים: אי לא

מקרב פומא להכא ליקרב. וקריעה:

צעלנא ליתא בכלל אין כל חדש:

והא צרקיע קציעי. כדכמינא ויתן

אותם אלהים צרקיע השמים ! וחזול

למעלה מן הרקיע הוא כדליתא בפ'

אין דורשין (תגינה יב'): **אס אסה**

עושה דין לנן עמרם. ממחלוקתו

של קרח. ומשמע להו דהאי קרא

במחלוקתו של קרח מדריש משום

דביציאת מלרים ובקריעת ים סוף

משמעי בספר חצקוק וכמינא ציה

מחלת ראש מבית רשע ומשמע להו

דהיינו קרח וכמינא צמריה שמש ירח

עמד וזבולה: **נעישורייסא דרבי**.

שכל אחת נוטלת עישורה מנכסים

שנותרו אחר שנטלה אותה שלפניה

עישור שלה. וכן נמי כל אחד מן המצברקין

במולו של חולה: **והוורוס כולס** ו**חולקוס**

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

רש"י

מסניסין קשיסיה. מדוקיא קא משמע ליה: **מאי איריא דסני עומד אכל לא יושב**. והרי (א) אין מצבר אסור בנכסי חולה: **אלא שמע מינה וכו'**. וא"ת מאי טעמא דשמואל דמתרץ לה הכי לוקמא כדעולא הא לא קשיא דשמואל לא מוקי לה כדעולא דקסבר האי שינויא דחיקא היא: **ופקודם כל אדם**. שבני אדם מצקרין אותן: **לא ה' שלחני לזה**. לפי שהיו עדת קרח מלעיגינן עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום: **ואס לאו**. שאין גיהנם נברא עדיין: **איני**. מי מספקא ליה למשה: **כי ערוך מאסמול ספסה**. אחיה יוס שיש לו אחתמול ולא שלשום כלומר שהיה לו לפניו ולא לפני פניו הוי אומר זה יוס שני שצו נברא גיהנם: **אלא ה"ק**. אי הכא אין לו פומא ואי לא מקרב הכא יקריצנו המקום: **והא צרקיע קציע'**. למטה מוצול כדלמרר' במסכת חגיגה (דף יב'): **אס אתה עושה דין לנן עמרם**. מקרת ועדמו: **ובכל יוס ויוס**.

מאותו יוס ואינך אינן יוצאין מפני שמשתחוין להם עובדי כוכבים עד שמורים בהן חילים וחנינות: **ואפי' גדול אלל קטן**. שלא יאמר לא אצבר אלל גדול כמותי: אין לו שיעור דמלוה בקטן כמו בגדול: **אס אתה עושה דין לנן** יכנסו ששים בני אדם כחמת לבקרו ויעול כל אחד ואחד מששים בצערו ומיד מתרפא: **נעישורייסא דירבי**. דלמרמי שיש לו עשר צנות וכן אחד הראשונה נוטלת עישור נכסים והשניה צמה ששירה וכן לכולן ומפרש דהש"ס ירושלמיים נמאלו צנות שנוטלות צמנה תרי תילתי פחות ציבחר והאי תלתא ומוסיף ציבחר (י). וגבי חולה נמי מצבר הראשון נוטל אחד מששים בחלוו והשני א' מששים צמה ששיר: **וצנן גילו**. בחור כמותו או זקן לזקן: **והוורוס כולן וחולקוס צוה**. מילתא אחריתי (א) דהיכא דיאלא

לישא כחמת כל אחת נוטלת עישורה

צמה ששירה חזירתה ולא חולקות צוה

אכל כשצאו לינשא זו אחר זו לא:

באיש

מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחנינות ומאירים שנא' י¹² לאור חציך יהלכו וגו' י תניא ביקור חולים אין לה שיעור מאי אין לה שיעור סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן שכרה אמר ליה אביי וכל מצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן י¹³ הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי י¹⁴ אפי' גדול אצל קמן רבא אמר י¹⁵ אפי' מאה פעמים ביום י¹⁶ אמר רבי אחא בר חנינא י¹⁷ כל המבקר חולה נוטל אחד מששים י¹⁸ בצערו י¹⁹ אמרי ליה אם כן ליעלוך שיתין ולוקמווה אמר ליה כעישורייטא רבי רבי יובבן גילו דתניא י²⁰ רבי אומר בת הניזונת מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריד מי שיש לו עשר בנות וכן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן יראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה רב חלבו חלש נפק י²¹ אכריו רב כהנא רב

באיש

עמד וזבולה. לעיל מניה כמינא וכתבנ ארץ, בשעת בקיעת הארץ שנלגשו בקרקע, שמש ירח עלו לאותו רקיע ששמו זבול ואמרו להקב"ה אס אי אתה עושה דין לנן עמרם מקרת ועדמו (סנהדרין קי.). בכבודי לא מוחיתם. שהיו בכל יום מלכי מורח ומערב בשעה שמתיחן כמתינן בראשם שמשתחיים לחמה (שם). ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחנינות ומאירים. שכן גזר עליהם המקום, ל"א מאחר שראו שהקפיד הקב"ה על שלא מיהא לכבודו, עד דמחו להו לא נפקי, שמשו לכבוד המקום על גני אדם שמשתחיים לשמש וירח (שם). שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. משל למה הדבר דומה למלך שאמר לעבדיו טלו בשמכרס כן וכן והכנסו לפדנס ותרשו צו ותקנו כל צרכי ובפדנס היו צו חילטת טובים ורעים ואילו היה אומר להם אינן פלוני טוב הוא ואינן פלוני רע הוא ותקנו כזה יותר מזה, היו הולכים כולן אלל הטוב כדי להרבות שכן ומנאלו נשמיירו חילטת רעים שלא יתקוט, לכן אמר בנחם, כך עשה הקב"ה שלא גילה שכן המלכות, שלא יראה אדם מזה ששכמה מרובה ממנבניה ויחזור אחריה (אבות פ"ב ר"א).

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין קי. ע"ש, (ב) פסחים דד, (ג) גס ע"ש ובפרש"י, (ד) סנהדרין קי. ע"ש, (ה) אבות פ"ב משנה א, (ו) ג"ל מ"ה בקור חולים אין לו שיעור אפילו גדול אלל קטן ואפילו מזה פעמים ציוס אמר ר"א כ"ח וכו', (ז) ג"מ ל:, (ח) ג"א מחלי, (ט) ג"ל א"ל אבי לרבא, (י) תבוצות סת, (יא) תבוצות פ"ו ה"יו, (ב) ג"ר א ד', (מ) נבאלסית א,

תורה אור השלם

1. אם כמות כל האדם ימותו אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא יי' שלחני:

במדבר טו כט

2. ואם בראה יברא יי' ופצתה האדמה את פיה ובלע'ה אתם ואת כל אשר להם ויחדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יי':

במדבר טו ל

3. יי' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מזה:

משלי ח כב

4. בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל ויעולם עד עולם אתה אל:

5. תשב אנוש עד דבא ותאמר שובו בני אדם:

תהלים צ ג

6. וישע יי' אלהים גן בעדן מקדש ויקשם שם את האדם אשר יקרי:

בראשית ב ח

7. כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הרוק העמיק הרחב מדרתה אש וצעים הרבוה נשמת יי' כנחל גפרית בצרה בה:

ישעיהו ל לג

8. נכון כסאך מציא מעולם אתה:

תהלים צג ב

9. כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו:

ירמיהו יו יב

10. יהי שמו לעולם ולפני שקמי ינון שמו ויתקברו בו כל גוים ואשרוהו: תהלים עב יו

11. מה שוקהה הוא שוקהה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל יחדש תחת השמש:

קהלת א ט

12. שמש ירח עמד ובלה לאור חציך יהלכו לבנה ברק חיותך:

חבקוק ג יא

תוספות

מתניתין קשיתיה. אלאי

והזקק להעמיד בשנכסי

מבקר אסורים על החולה:

ופקודת כל אדם. שצ"א

מצקרין אותם: